

Ajankohtaista kilpailuneutraliteetista

Apulaisjohtaja Arttu Juuti

27.8.2015

Kilpailu- ja
kuluttajavirasto

kkv.fi

Yleistä kilpailuneutraliteettisääntelystä

- Kilpailulain 4 a luku ei kiellä julkisyhteisöjä harjoittamasta taloudellista toimintaa eikä kilpailemasta yksityisten yritysten kanssa samoilla markkinoilla
  - Mutta asettaa edellytyksiä markkinoilla toimimiselle
- Kilpailuneutraliteettisäännösten tarkoitus on:
  - Turvata tasapuolisten kilpailun edellytyksiä julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä
  - Osaltaan turvata taloudellisen toiminnan kannusteita
  - Luoda mekanismi, jolla voidaan kansallisesti torjua kiellettyjä valtiontukia

Yleistä kilpailuneutraliteettisääntelystä

- Kilpailulain 4 a luku
- Kuntalain 15 luku (126, 127 ja 128 §)
  - Yhtiöittämisvelvollisuus ja markkinaperusteisen hinnoittelun vaatimus
- KKV:lla toimivalta:
  - Selvittää ja valvoo julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan tasapuolisten toimintaedellytysten toteutumista
  - Ryhtyä toimenpiteisiin kilpailuneutraliteettia vaarantavan menettelyn tai rakenteen poistamiseksi
  - Valvoo markkinaehtoisen hinnoittelun toteutumista yhtiöittämisvelvollisuutta koskevissa poikkeustilanteissa

Kilpailulain 4 a luku

■ 30 a §: KKV:n toimivalta

- KKV:n tulee ensisijaisesti neuvotteluteitse pyrkiä poistamaan julkisyhteisöjen taloudellisen toiminnan menettely tai rakenne, joka
  1. Vääristää tai on omiaan vääristämään terveen ja toimivan kilpailun edellytyksiä markkinoilla
  2. Estää tai on omiaan estämään terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun syntymistä tai kehittymistä
  3. On ristiriidassa kuntalain 66 a §:ssä (nykyisin 128 §) säädetyn markkinaperusteisen hinnoittelun vaatimuksen kanssa

■ 30 b §: Soveltamisalan poikkeukset

- Menettely tai rakenne seuraa välittömästi lainsäädännöstä
- Soveltaminen estäisi merkittävän kansalaisten hyvinvointiin, turvallisuuteen tai muuhun sellaiseen yleiseen etuun liittyvän tehtävän hoitamisen

Kilpailulain 4 a luku (jatkuu)

- 30 c §: Kiellon, määräyksen tai velvoitteen asettaminen
  - Jos neuvottelu ei johda tulokseen, KKV:n tulee kieltää menettely/rakenne taikka asettaa velvoitteet, jotka varmistavat tasapuoliset toimintaedellytykset

- 30 d §: Tietojenantovelvollisuus
  - Sovelletaan kilpailulain 33 §:ä
    - Julkisyhteisöille ja niiden määräysvallassa oleville yksiköille asetettu vastaavat tietojenantovelvoitteet kuin elinkeinonharjoittajille

Kilpailulain 30 a §:ssä tarkoitettu menettely

- Mikä tahansa toimintatapa, jonka seurauksena kilpailu ei ole tasapuolista julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan välillä, esim.:
  - Mikä tahansa valikoiva tuki tai tukijärjestelmä
  - Julkisesti omistetun yksikön saamat rahoitukselliset edut
  - Kaupallisen toiminnan subventointi muun toiminnan tuotoilla
  - Kuntakonsernin muilta yksiköiltä ostettavien palvelujen alihinnoittelu
- Kilpailunrajoituksia koskevat oikeusohjeet eivät muodosta sitovia arviointiperusteita neutraliteetin loukkausten arvioinnissa
  - Vaikutukset ratkaisevia

Kilpailulain 30 a §:ssä tarkoitettu rakenne

- Esimerkiksi liikelaitos- tai virastomuodossa harjoitettu elinkeinotoiminta
  - Juuri rakenteesta johtuvat verotukselliset edut ja konkurssisuoja saattavat vääristää tai estää kilpailua
  - Korjauskeinona yhtiöittäminen (tai vetäytyminen markkinoilta)
- Kilpailulain 4 a luvun soveltaminen edellyttää kuitenkin, että rakenne vaikuttaa kielteisesti kilpailuun
  - Vrt. tilanteet, joissa markkinoilla ei ole kilpailua ja joissa kilpailun syntymistä ei voida pitää todennäköisenä, vaikka toiminnan rakenteesta luovuttaisiin (ns. markkinapuute)

Kuntalain yhtiöittämisvelvoite ja hinnoittelun markkinaperusteisuuden vaatimus (ks. HE 32/2013)

- Jos kunta toimii kilpailutilanteessa markkinoilla, sen tulee yhtiöittää toimintansa (kuntalain 126 §)
  - 126 § 2 momentissa tuotu esiin tilanteita, joissa ei ole kyse toimimisesta kilpailutilanteessa markkinoilla
- Yhtiöittämisvelvoite ei kuitenkaan ole ehdoton (kuntalain 127 §)
  - Mm. vähäistä toimintaa ei tarvitse yhtiöittää
    - Eli esim. hankintalaissa tarkoitettu sidosyksikkö voi myydä ylikapasiteettiaan markkinoilla, mikäli toiminnan katsotaan olevan vähäistä
- Yhtiöittämisvelvoitetta koskevissa poikkeustapauksissa hinnoittelun on kuitenkin oltava markkinaperusteista (kuntalain 128 §)

Markkinaperusteinen hinnoittelu

- Hintataso, jonka suuruiseksi vastaava yksityinen toimija hinnoittelisi palvelut/hyödykkeen
- Hinnoittelussa otettava huomioon:
  - Kilpailluilla markkinoilla harjoitettavasta toiminnasta saadut tulot
  - Sen tuottamisesta aiheutuvat muuttuvat kustannukset
  - Siihen kohdistettavissa oleva osa kiinteistä kustannuksista
  - Investointeihin liittyvät poistot ja rahoituskulut siltä osin kuin investoinnit ovat välttämättömiä tehtävän hoitamiseksi
  - Kohtuullinen tuotto sitoutuneelle pääomalle

Neuvottelu KKV:ssa

- KilpL 30 a §:n mukaan neutraliteettiongelman aiheuttava menettely tai rakenne pyritään poistamaan neuvotteluteitse
  - Julkisyhteisön asiana esittää riittävät toimenpiteet asian ratkaisemiseksi
- KKV tekee neuvottelujen pohjaksi yhteenvedon selvitysten tuloksista
- Neuvotteluille tulisi varata noin 3 kuukauden määräaika, jonka jälkeen niiden epäonnistuessa siirryttäisiin 30 c §:n soveltamiseen
  - Käytännössä voi edellyttää pidempää ajanjaksoa mm. neuvottelutuloksen hyväksymisen ja toimeenpanon vuoksi
- 30 c §:ssä tarkoitetun kiellon, määräyksen tai velvoitteen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko

Yhtiöittämisvelvollisuuden noudattaminen ja kuntien toiminta markkinoilla

- KKV selvittää yhtiöittämisvelvollisuuden noudattamista ja kuntien liikelaitosten toimintaa markkinoilla
  - Yhtiöittämiselle asetettu siirtymäaika päättyi vuoden 2014 lopussa.
- Selvityspyyntö kunnille lähetetty huhtikuussa.
- Vastausaika toukokuun loppuun

- KKV tulee puuttumaan selvityksen perusteella havaittuun kilpailua (merkittävästi) vääristävään tai estävään kuntien toimintaan

Kuntia koskevia tutkittavana olevia tapauksia

- Esimerkkejä kuntia koskevista asioista
  - Jätemarkkinat:
    - Hinnoittelu, taloudellisen ja ei-taloudellisen toiminnan kustannusten kohdistaminen
  - Catering-palvelut:
    - Milloin ateriapalvelusta tulee taloudellista toimintaa (yhtiöittämisvelvollisuus)

Kuntia koskevia tutkittavana olevia tapauksia

- Esimerkkejä kuntia koskevista asioista
  - Laboratoriopalvelut
    - Hinnoittelu, laitteiden arvostus, tappioiden kattaminen
  - Työterveyshuollon palvelut (muu kuin ennaltaehkäisevä):
    - Hinnoittelu, kustannusten kohdistaminen
    - Huom. kuntalain 150 §
      - Yhtiöittämisvelvollisuuden siirtymäaikaa jatkettu 2016 loppuun (ks. STM:n kuntainfo 5/2015)
      - Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi puuttua kilpailulain 4 a luvussa tarkoitetulla tavalla kunnan tai kuntayhtymän toimintaan ja hinnoitteluun

Hinnoittelutapoja, joissa kilpailu voi vääristyä tai estyä

- Julkisyhteisön määräysvallassa oleva toimija saattaa vääristää kilpailua jos:
  - Taloudelliseen toimintaan ei kohdisteta kaikkia siihen kuuluvia kustannuksia
  - Taloudellisessa toiminnassa käytetään tuotannontekijöitä (esim. tukipalvelut, ihmisten osaaminen, tilat, laitteet, jne.) veloitusetta tai niiden käyttö on hinnoiteltu liian alhaiseksi
  - Taloudelliseen toimintaan kanavoituu julkista tukea tai julkisia varoja
  - Pääoman tuottovaatimus asetettu liian alhaiseksi (tai sitä ei ole lainkaan)

Kiitos!